

موسسه عالی پژوهش‌های کتابخانه‌ای

آبر قدرت‌های در سایه چگونه سیاست‌های بزرگ جهانی در حال تغییر قدرت هستند

نویسنده:

سوزان جورج

مترجمان:

علی دادگر

محمود میرهاشمی

اقتصاد و سرمایه‌گذاری

سرشناسه: جورج، سوزان George, Susan
 عنوان و نام پدیدآور: ابرقدرت‌های در سایه : چگونه شرکت‌های بزرگ جهانی در حال تصاحب قدرت هستند/نویسنده
 سوزان جورج : مترجمان علی دادگر، محمود میرهاشمی.
 مشخصات نشر: تهران : مؤسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۱۸۹ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۹۲۳-۰-۳
 شعبه فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: اصل: Shadow sovereigns : how global corporations are seizing power.
 موضوع: مجموعه، چندوجهی، جنبه‌های سیاسی
 موضوع: International business enterprises - Political aspects
 موضوع: بازرگانی و سیاست
 موضوع: Business and politics
 موضوع: اقتصاد بین‌الملل
 موضوع: International economic relations
 موضوع: سیاست اقتصادی
 موضوع: Economic policy
 موضوع: شرکت‌ها - جنبه‌های سیاسی
 موضوع: Corporations - Political aspects
 شناسه افزوده: دادگر، علی، ۱۳۶۲-، مترجم
 شناسه افزوده: میرهاشمی، محمود، ۱۳۶۳-، مترجم
 شناسه افزوده: مؤسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۱۲ الف ج ۵ / HD۲۷۵۵
 رده‌بندی دیویی: ۳۳۸/۸۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۸۵۱۱۰

همه حقوق این اثر متعلق به ناشر است و استفاده از مطالب کتاب با ذکر منبع مجاز است.

آبر قدرت های در سایه چگونه شرکت های بزرگ جهانی در حال تصاحب قدرت هستند

مؤلف: موزان جورج

مترجم: علی ادگر- محمود میرهاشمی

ویراست: پگاه محمودی

صفحه آرایی: س. ر. طاه پور

طراحی جلد: نسیم ترانباری

لیتوگرافی، چاپ و صفحه بندی: خات

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۹۲۳-۶۸-۳

قیمت: ۲۲۰۰۰۰ ریال

تهران، میدان آرژانتین، خیابان احمد قصیر، خیابان دهم، پلاک ۲۰

تلفن: ۰۲۱۸۸۷۵۳۲۴۵

فکس: ۰۲۱۸۸۵۰۷۴۲۱

کدپستی: ۱۵۱۴۷۳۴۳۱۱

ایمیل: info@ssor.ir

خواننده گرامی می توانید جهت شرکت در نظرسنجی این
کتاب به لینک زیر مراجعه کنید:

http://www.ssor.ir/index.php?option=com_rsform&view=rsform&formId=30

فهرست مطالب

پیشگفتار مؤلف	۸
پیشگفتار مترجم	۱۰
مقدمه	۱۵
فصل اول - لابی‌ها و ابر-لابی‌ها: چگونه می‌توان آنها پیوست؟	۳۶
فصل دوم - پیمان‌نامه‌های بین‌المللی: طراحی شده توسط شرکت‌های بزرگ و در راستای منافع آنها	۸۰
فصل سوم - همسوسازی مقررات: مخاطرات بزرگ - راه است	۱۲۶
فصل چهارم - از فراملی به مافوق ملی: سازمان ملل در محاصره شرکت‌های بزرگ	۱۴۲
فصل پنجم - داووس: سردمداران آینده؟	۱۶۴
سخن آخر	۱۷۶

پیشگفتار مترجم

کتابی که در دست دارید، می‌کوشد روایتی از درهم تنیدگی‌های سه نظام اقتصادی، سیاسی، و اجتماعی با تمرکز بر ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا ارائه دهد. بازیگران اصلی نظام اقتصادی در این روایت، «شرکت‌های فراملیتی» هستند که به مدد پدیده جهانی شدن، در سراسر دنیا گسترده شده‌اند. نمایندگان نظام سیاسی عبارتند از حکومت‌ها و اهرم‌های اجرایی آنها، یعنی «دولت‌های ملی» و بالاخره، «شهروندان» نیز سازمان‌های راست‌باز جامعه جهانی عناصر اصلی تشکیل‌دهنده نظام اجتماعی دانسته شده‌اند. خصوصاً سیر تحول کتاب، پیگیری پیکار نمایندگان سه نظام یاد شده، به خصوص در سال‌های پیاپی بیستم و پانزده سال آغازین قرن بیست‌ویکم است. ادعای محوری کتاب این است که به تجویز مکتب نئولیبرالیسم، دولت‌های ملی در برابر شرکت‌های فراملیتی در نیک مسامحه و عقب‌نشینی شده‌اند و به آنان اختیار و آزادی بی‌حد و حصر اعطا کرده‌اند، نتیجه آن است که قدرت و نفوذ این شرکت‌ها، به شکل روزافزونی تسریع یافته و متعاقب آن، آزادی عمل حق تعیین سرنوشت شهروندان در سوزنه‌های مختلف و با مکانیزم‌های متعدد در معرض تهدید قرار گرفته است. این همان چیزی است که نگارنده کتاب آن، تحت عنوان آفت نئولیبرالیسم یاد می‌کند که در سال‌های اخیر، به جا مردم‌سالاری افتاده است.

در طول پنج فصل کتاب، نویسنده تلاش می‌کند نشان دهد که قدرت گرفته شرکت‌های فراملیتی، چرا و از کجا آغاز شد. هریک از این فصول پنج‌گانه، با واکاوی یکی از سازوکارهایی می‌پردازد که به باور نگارنده کتاب، به ظهور و تکثیر این قدرت‌های نامشروع، یاری رسانده‌اند: پدیده لابی‌گری، مقوله پیمان

نامه‌های بین‌المللی، مسئله مقررات‌زدایی، مورد سازمان ملل، و بالاخره، پروژه باز طراحی جهانی. نویسنده نتیجه می‌گیرد که فقدان حضور یک نظم دموکراتیک در سطح فراملی و همچنین عدم وجود یک منشور صریح و الزام‌آور به‌منظور ساماندهی به رفتار شرکت‌های بزرگ، بستر مناسبی برای بلند پروازی‌های افسار گسیخته اصحاب سرمایه فراهم آورده است که چشم‌انداز نگران‌کننده‌ای از استیلای منافع خصوصی بر سرنوشت شهروندان و تجمیع قدرت و ثروت در دست یک هسته بسیار کوچک از سوداگران را ترسیم می‌کند.

سوزان جورج، دانش‌آموخته فلسفه و اقتصاد سیاسی در دانشگاه‌های فرانسه است. دغدغه دائمی وی، به عنوان یک تدبیرمند و فعال شناخته شده حوزه عدالت اجتماعی، کشف نیروهای اقتصادی و سیاسی دست‌اندرکار پیدایش انبوه نابرابری‌ها است. وی در اولین تألیف خود با عنوان «چگونه نیمی دیگر می‌میرند: کنکاش علل واقعی فقر»^۱ که در سال ۱۹۷۶ میلادی منتشر شد، خانم جورج، گرسنگی بخش بزرگ‌ترین جمعیت جهانی را نه پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر و نه معلول ناکافی بودن تولید یا ازدیاد جمعیت، بلکه ناشی از اصلاحات به حفظ نابرابری در نظام توزیع جهانی غذا توسط سوداگران عرصه کشاورزی به عنوان یک منبع منفعت اقتصادی، و همزمان، به عنوان یک ابزار استراتژیک در دست حاکمان کشورهای ثروتمند برای حفظ سلطه سیاسی می‌داند. اتخاذ رویکردی عمیقاً انتقادی در تمامی آثار خانم جورج تا به امروز حفظ شده است، که البته به معنای انکار یا نادیده انگاشتن آثاری که پروژه نوسازی^۲ و ارزش‌های متناظر با آن، از جمله لیبرالیسم (آزادی‌خواهی و حق‌طلبی) برای جوامع غربی به ارمغان آورده، نیست. اما آنچه جورج را در میان سایر مشخّصین انتقادی معاصر، به یک چهره برجسته بدل ساخته است، التزام همزمان وی به عمل‌گرایی و تعهد به بسیج نیروهای اجتماعی برای مبارزه با نابرابری و دیگر نابسامانی‌های جهانی است. یکی از اصلی‌ترین پروژه‌های خانم جورج و همکارانش در مرکز تحقیقات فراملی، اطلاع‌رسانی در خصوص پدیده «شرکت‌سالاری» است که موضوع کتاب حاضر می‌باشد و در سال ۲۰۱۵ به چاپ رسیده است.

مترجمان، برای کسب اطلاع از رضایت خانم جورج، با ارسال یک ایمیل، ایشان را از تصمیم خود برای ترجمه این کتاب مطلع ساختند. خانم جورج در پاسخ به این ایمیل، ضمن استقبال و ابراز خشنودی از ترجمه کتابش به زبان فارسی، پرسشی از روی کنجکاوی مطرح کرده بود که طرح آن در اینجا، خالی از

۱- ترجمه فارسی این کتاب با برگردان مصطفی ازکیا و احمد حجاران در سال ۱۳۶۳ توسط انتشارات کیهان به چاپ رسیده است. م.

2- Modernization.

لطف نیست. پرسش آن بود که چرا مترجمان فکر می‌کنند این کتاب ممکن است برای خواننده فارسی زبان جالب باشد؟ این سؤال می‌تواند این‌گونه مطرح شود که اصولاً مخاطب ایرانی از مطالعه افزایش نفوذ شرکت‌های بزرگ در ساختارهای سیاسی بین‌المللی چه بهره‌ای خواهد برد و اساساً، هدف از ترجمه این کتاب چیست؟

به باور مترجمان، دست‌کم دو فایده احتمالی در آشنایی متفکران و مخاطبان ایرانی با مباحث مطروحه در این کتاب، قابل تصور است. اول آن که آگاهی از فرایند قدرت‌گیری اصحاب ثروت و دخالت آنها در روند تصمیم‌گیری بین‌المللی، می‌تواند به درک این واقعیت کمک کند که در نظام جهانی کنونی، دولت‌های ملی، دیگر تنها بازیگران موجود نیستند و از همین رو، مشکلات اقتصادی و شکست سیاست‌های داخلی را نمی‌توان کسر بحران ناتوانی آنها دید. همچنان که مورد یونان نشان می‌دهد، حتی زمانی که دولت و اکثریت مردم یک کشور خواهان رهایی از بند سیاست‌های ریاضتی بودند، فشارهای بین‌المللی و گروه‌های فشار سرمایه‌داری، خورسته‌ها و منافع خود را در نهایت تحمیل کرد. به زبان دیگر، نظم اقتصادی حاکم، که بر منطق تصمیم‌گیری سرمایه و قدرت مبتنی است، کار را برای کشورهایی که در تلاش‌اند جایگاه مستقل خود را در نظام جهانی تثبیت کنند و از دنباله‌روی و وابستگی پرہیز نمایند، سخت کرده است. در این شرایط، برای این که در نهایت جان‌نجات‌ها بجا نماند، نتواند تبدیل به جریان شود و دیگر کشورها را نیز به تلاش برای شکستن نظم سرمایه‌داری ترغیب کند، نیروهایی که به دنبال حفظ وضع موجود هستند از هیچ‌گونه سنگ‌اندازی برای به شکست کشاندن این گونه تلاش‌ها دریغ نمی‌کنند.

دومین منفعتی که مطالعه کتاب حاضر برای خوانندگان فارسی زبان دارد آگاهی از مخاطراتی است که ورود بی‌رویه سرمایه‌های خارجی برای نظام اقتصادی و اجتماعی ایران ممکن است به همراه آورد. در پرتو شناختی که این کتاب در اختیار ما می‌گذارد، شاید بتوان از ظهور و افکار سرمایه‌داری، توسط شرکت‌های بزرگ سخن گفت. کتاب حاضر سعی می‌کند نشان دهد که شرکت‌های فرامایه، از غارت سرمایه‌های ملی و تخریب محیط‌زیست کشورهای که در آن فعالیت می‌کنند پروایی ندارند. این شرکت‌ها، به لطف قراردادهای تجارت آزاد دوجانبه یا چندجانبه، به بازارهای کشورهای در هر گوشه دنیا هجوم آورده‌اند، اقتصادهای محلی که نوعاً قدرت رقابت با این غول‌های اقتصادی را ندارند، از صحنه رقابت حذف کرده و موجب تخریب صنایع درون‌زادی کشورها را فراهم آورده‌اند. شواهدی که خانم جورج در اینجا آورده است تصدیق می‌کند که دولت‌های ملی نیز در این روند تخریبی دخیل هستند. انفعال و عقب‌نشینی

دولت‌ها، نتیجه‌ای جز بی‌پروایی مضاعف شرکت‌های فراملیتی و متعاقب آن، فرسایش بیش از پیش قوای مجریه، قضاییه و نهادهای انتخابی این کشورها در پی نداشته است. این تجربیات، به‌خصوص در شرایطی که با همت دیپلمات‌های ایرانی، سایه شوم تحریم‌های غیرانسانی از سر کشورمان در حال برداشته شدن است، می‌تواند برای سیاست‌گذاران، اندیشمندان و حتی عامه شهروندان ایرانی آموزنده باشد. شواهد موجود، نشان می‌دهد که در تعامل با شرکت‌های بین‌المللی باید هوشمندانه و با احتیاط عمل کرد و جذب شدن در اقتصاد جهانی و پیوستن به جریان تجارت آزاد به انگیزه رشد اقتصادی و تولید اشتغال، باید با آگاهی از مخاطرات آن همراه باشد.

ذکر چند نکته مختصر و خاص شیوه ترجمه این کتاب در اینجا لازم به نظر می‌رسد. اول آن‌که مترجمان کوشیده‌اند ضمن استعانت با متن اصلی، رویکرد نقل به مضمون را در ترجمه این کتاب در اولویت قرار دهند. به این ترتیب، در مواردی که در پی ترجمه تحت‌اللفظی واژه‌های متن، امکان پدید آمدن سوء تفاهم وجود دارد، مترجمان، خود را پایبند به انتقال مضمون متن و گاه حذف یا افزودن برخی کلمات یا عبارات دانسته‌اند. دوم آن‌که، به‌شده است با تعریف و توضیح اصطلاحات و موضوعاتی که ممکن است خواننده ایرانی از آنها بی‌اطرح باشد، کار برای خوانندگان آسان شود. این توضیحات، در قالب پاورقی‌هایی که با واژه «م» مشخص شده‌اند آورده شده است. همچنین لازم به ذکر است که ترجمه پی‌نوشت‌های نویسنده که به صورت اعداد داخل کروشه در متن مشخص شده‌اند، در پایان کتاب گردآوری شده است.

درخصوص معادل فارسی برخی از واژه‌های پرکاربرد، سعی بر آن است که از واژه‌های فارسی مصطلح استفاده شود. با این وجود، در مواردی، به مقتضای متن، مجبور به استفاده از واژه‌های انگلیسی و یا واژه‌های ابداعی شدیم. به عنوان نمونه، برای واژه *business*، عمدتاً از معادل تجارت به‌کار استفاده شده است، اما در مواردی، واژه‌های *بیزنس* و یا *سوداگری* نیز به کار رفته‌اند. واژه *corporation*، به شرکت یا شرکت‌های بزرگ ترجمه شده است که گرچه معنای کاملی را نمی‌رساند ولی نزدیک‌ترین معادل آن به نظر می‌رسد. برای واژه *lobby*، ضمن آن‌که معادل‌هایی چون نفوذ و فشار وجود داشت، اما واژه‌های لابی و لابی‌گری به فراخور مضمون، برگزیده شده‌اند. به همین ترتیب، برای کلمه *lobbyist* نیز از معادل لابی‌گر یا لابیست به جای افراد نفوذی و یا کارجاق‌کن استفاده شده است. در ترجمه مفهوم *neoliberalism* هم، واژه نئولیبرالیسم به کلماتی چون آزادی‌خواهی نوین، نو آزادی‌خواهی، مکتب اصالت آزادی نوین و یا

رویکرد بازار آزاد نوین ترجیح داده شد.

مترجمان، بر خود لازم می‌دانند از اساتید و مسئولان دپارتمان جامعه‌شناسی دانشگاه ویندزر، به‌ویژه دکتر نیکولاس هارنی و دکتر رضا نخعی که با حمایت‌ها و راهنمایی‌های خود و همچنین با فراهم آوردن فضای مساعد پژوهش، به ثمر رسیدن این ترجمه را تسهیل نمودند، قدردانی نمایند. مترجمان از جناب آقای دکتر حسین راغفر بابت راهنمایی‌های ارزشمندشان بی‌نهایت سپاسگزارند. همچنین از سرکار خانم عاطفه بلوچیان و آناهیتا حسن پور برای انجام ویرایش اولیه، سپاسگزاریم. از مسئولین محترم انتشارات مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی، جناب آقای دکتر شهرام غفاری و سرکار خانم شبیم ترابی که امکان آراسته شدن این کتاب به زیور طبع را فراهم آوردند و همچنین ویراستار محترم کتاب سرکار خانم پگاه محمودی صمیمانه سپاسگزاریم. ناگفته پیداست که مسئولیت تمامی کاستی‌ها و نواقص احتمالی ترجمه حاضر، به‌عده مترجمان است و از این‌رو، نظرات و انتقادات خوانندگان گرامی، ما را در اصلاح این اثر یاری خواهد کرد.

علی دادگر

محمود میرهاشمی